

Souhrnná zpráva o realizaci projektů podpořených dotačním podprogramem VISK 1 v roce 2024

Zpracoval odborný garant programu: PhDr. Vít Richter

Základní statistické ukazatele:

- Počet podaných projektů: 12
- Počet schválených projektů: 11
- Počet vyřazených projektů: 1
- Nerealizované projekty: 0
- Finanční požadavky hodnocených projektů: 6 254 000,- Kč
- Finanční prostředky schválených projektů: 5 490 000,- Kč

Č. proj.	Název	Požadavek (neinv.)	Schvál. dotace	Žadatel
1	Proof of Concept: využití umělé inteligence v systému Kramerius	1 303 000	1 219 000	Knihovna AV ČR, v.v.i.
2	Rozvoj archivačního systému ARCLib v roce 2024	830 000	747 000	Knihovna AV ČR, v.v.i.
3	Rozvoj produkčního systému ProARC v roce 2024	1 477 000	1 393 000	Knihovna AV ČR, v.v.i.
4	Mezinárodní evaluační konference k projektu S knížkou do života/Bookstart	95 000	95 000	Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, z.s.
5	Konference Spolupráce knihoven a škol	43 000	43 000	Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, z.s.
6	Konference Drsné knihovny současnosti 2024 (KDKS)	96 000	9	Knihovna Ústeckého kraje, p.o.
7	Central 2024	1 226 000	1 226 000	Městská knihovna v Praze
8	Nové služby knihoven	182 000	182 000	Městská knihovna v Praze
9	Záznam konference Knihovny současnosti 2024	120 000	90 000	Sdružení knihoven ČR
10	Rozvoj spolupráce knihoven a škol	487 000	250 000	Knihovna Jiřího Mahena v Brně, p.o.
11	Podpora mezinárodní spolupráce - Česko-německé partnerství 2022-2025	350 000	200 000	Sdružení knihoven ČR
12	S knížkou do života / Bookstart ČR - sada pro neslyšící rodiče a děti 3-6 let	45 000	45 000	Knihovna města Hradce Králové
CELKEM		6 254 000	5 490 000	

dotace ve výši 100 % rozpočtovaných nákladů

Projekty hodnotila hodnotitelská komise dne 2. 2. 2024. Základním kritériem pro hodnocení projektů podprogramu VISK 1 byl soulad s Konceptí rozvoje knihoven v ČR na léta 2021-2027, dále přiměřenost rozpočtovaných nákladů a jejich souvislost s VISK 1, kvalita zpracování projektu a přínos pro další knihovny. Vždy se jednalo o projekty s celostátním dopadem, případně projekty typově nezařaditelné do ostatních podprogramů VISK. Obecně lze konstatovat, že všechny podporované projekty splnily stanovené cíle včetně zveřejnění výsledků projektů.

V některých případech uvádíme před stručným hodnocením projektu podmínky, které stanovila hodnotitelská komise pro realizaci daného projektu.

HODNOCENÍ PROJEKTŮ

1. Proof of Concept: využití umělé inteligence v systému Kramerius

Žadatel: Knihovna AV ČR, v.v.i.

Požadavek: 1 303 000

Dotace: 1 219 000

Cíle projektu splněny

Projekt byl zaměřen na tři samostatné části.

Ad 1 implementovat do České digitální knihovny nástroje a technická řešení umělé inteligence

Ad 2 experimentálně nasadit několik nových funkcí AI do produkční nasazení.

Ad 3 Nasadit a testovat sémantické vyhledávání nad vybranými tituly monografií a periodických publikací.

Byly implementovány nové funkce do uživatelského klienta systému Kramerius a nasazeny v [České digitální knihovně](#): zlepšení textového vyhledávání, vyhledávání hlasem, sumarizace textu, překlad textu a další. Pro zobrazení nových funkcí je potřeba se přihlásit jako registrovaný uživatel některé z knihoven nebo pomocí osobního emailového účtu. Funkce jsou dostupné jen u volně dostupných dokumentů.

U vybrané skupiny dokumentů byl nasazeno a testováno sémantické vyhledávání: prvním vzorkem byly staré noviny z přelomu 19. a 20. století vydávané na území ČR, které jsou digitalizovány jako skeny s ALTO OCR pro každou stranu. Druhým vzorkem byly přírodovědné časopisy z Knihovny Akademie věd ČR (KNAV), které jsou uloženy po jednotlivých článcích ve formátu PDF. Aplikaci je možné vyzkoušet na stránce <https://www.pametnovin.cz> s použitím přihlašovacích údajů: Uživatelské jméno: pametnovin, Heslo: pametnovin.

2. Rozvoj archivačního systému ARCLib v roce 2024

Žadatel: Knihovna AV ČR, v.v.i.

Požadavek: 830 000

Dotace: 747 000

Cíle projektu splněny

Cílem projektu byl rozvoj nových funkcí systému ARCLib, které rozšiřují a zefektivňují možnosti správy archivovaných dat a usnadňují implementaci samotné aplikace:

- Export vybraných záznamů z hromádky,
- Export více druhů identifikátorů,
- Ukládání uživatelských preferencí tabulek a jejich rozšířená konfigurace,
- Export tabulek do CSV/XLSX,
- Více forem autentizace,
- Dockerizace,
- Automatický reingest.

Výstupem projektu byly vedle samotné aplikace také metodické materiály – certifikované metodiky pro bitovou¹ a logickou² ochranu digitálních dokumentů v systému ARCLib.

Aplikace je zveřejněna v repozitáři na platformě GitHub včetně související dokumentace:

<https://github.com/LIBCAS/ARCLib>.

3. Rozvoj produkčního systému ProARC v roce 2024

Žadatel: Knihovna AV ČR, v.v.i.

Požadavek: 1 477 000

Dotace: 1 393 000

Cíle projektu splněny

Cílem projektu v roce 2024 bylo implementovat aktualizovaná znění Standardů NDK pro monografie a periodika, která byla schválena na jaře 2023, aby ProArc zůstal plně kompatibilní s jejich aktuální podobou a dokázal naplnit požadavky na podobu dat stanovené dotačním programem VISK7. Rozvoj byl zajištěn v těchto oblastech:

- **Implementace aktualizovaných Definic metadatových formátů NDK.**
- **Born-digital dokumenty – převod** do adekvátního archivního formátu – pro převod souborů do archivního formátu je používána knihovna PDF2ARCHIVE,³ která soubor převádí do PDF/A-2B a následně jej sama validuje integrovaným nástrojem veraPDF.
- **Rozvoj klientského rozhraní – navigace v rozhraní, kontrolní mechanismy.**

Implementace zajistila, že ProArc zůstává kompatibilní s aktuálními požadavky standardů NDK a umožňuje uživatelům efektivně vytvářet digitální dokumenty v souladu s moderními standardy a metodikami. Významným přínosem bylo také zefektivnění práce s born-digital dokumenty, zejména zavedení automatického převodu PDF souborů do archivního formátu PDF/A, což výrazně zrychlilo pracovní procesy a odstranilo závislost na externích nástrojích. Systém pravidelně využívá 14 institucí. Zdrojový kód systému je veřejně dostupný na platformě GitHub.⁴ Zdrojový kód systému je veřejně dostupný na platformě GitHub.⁵

¹ <http://hdl.handle.net/11104/0294749>

² <http://hdl.handle.net/11104/0282107>

³ <https://github.com/matteosecli/pdf2archive>

⁴ <https://github.com/proarc/>

⁵ <https://github.com/proarc/>

4. Mezinárodní evaluační konference k projektu S knížkou do života/Bookstart

Žadatel: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, z.s.

Požadavek: 95 000

Dotace: 95 000

Cíle projektu splněny

Cílem projektu bylo uspořádání mezinárodní evaluační konferenci k projektu S knížkou do života/Bookstart. Konference se uskutečnila 23. 4. 2024 v Senátu ČR pod záštitou 1. místopředsedy Jiřího Drahoše. Své zkušenosti s evaluací i financováním sdíleli partneři z Velké Británie, Polska a Německa, dále byl zahrnut krajský pohled (kontext prorodinné politiky) a pohled dětského psychologa.

Prezentace přednášejících a záznam konference jsou dostupné ke stažení zdarma na webu S knížkou do života/Bookstart na <https://www.sknizkoudozivota.cz/videozaznam-konference-v-senatu-pcr/>

5. Konference Spolupráce knihoven a škol

Žadatel: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, z.s.

Požadavek: 43 000

Dotace: 43 000

Cíle projektu splněny

V souladu se zadávací dokumentací z dotace nelze hradit nájem sálů; dotace je poskytována pouze na ostatní osobní náklady.

Cílem projektu bylo uspořádání celostátní konference na téma Spolupráce knihoven a škol. Konference se uskutečnila 26. 3. 2024 v Knihovně J. Mahena v Brně. Záštitu konferenci poskytla primátorka Brna Markéta Vaňková. Cílem konference bylo ověřit, zda vzájemně známe potřeby a očekávání jednotlivých stran spolupráce a co můžeme udělat pro kvalitní spolupráci mezi knihovnami a školami. Konference byla aktivní platformou pro vzájemnou výměnu zkušenosti. Záznam celého programu konference k dispozici na: <https://www.youtube.com/watch?v=Eh42ePl4YiY>

6. ~~Konference Drsné knihovny současnosti 2024 (KDKS)~~

Žadatel: ~~Knihovna Ústeckého kraje, p.o.~~

Požadavek: ~~96 000~~

Dotace: ~~0~~

Zamítnuto – projekt vyřazen

7. Central 2024

Žadatel: Městská knihovna v Praze

Požadavek: 1 226 000

Dotace: 1 226 000

Cíle projektu splněny

Cílem projektu bylo zajistit katalogizaci české beletrie prostřednictvím Souborného katalogu ČR.

Plánovaný cíl zajistit katalogizaci 3 300 titulů české beletrie prostřednictvím Souborného katalogu ČR byl naplněn zpracováním 4 485 záznamů v období leden až prosinec 2024 (tj. navýšení o 36 %). Záznamy byly pravidelně sklízány do báze České národní bibliografie a nabízeny knihovnám dále v Souborném katalogu ČR. Z celkového počtu zpracovaných záznamů bylo dosaženo 80% podílu na nových záznamech (oproti plánovanému podílu 64 %).

Denně aktualizovaný [přehled zpracovaných titulů v rámci projektu je možné sledovat na webu](#).

Aktivity navázané na vývojové práce v databázi o monografických sériích – obohacovat o novinky, čistit a ve spolupráci se Souborným katalogem ČR propojit s relevantními daty, zavést jednoznačné identifikátory autorů a sérií, které budou pomáhat udržovat kvalitu dat – byly naplněny.

8. Nové služby knihoven

Žadatel: Městská knihovna v Praze

Požadavek: 182 000

Dotace: 182 000

Cíle projektu splněny

Podmínka: Výstupy projektu musí být publikovány a dlouhodobě dostupné v elektronické nebo tištěné podobě v r. 2024 v českém jazyce. Veškerá získaná data musí být veřejně a dlouhodobě dostupná.

Cílem projektu bylo zmapování změn ve službách knihoven se zaměřením na inovace

Projekt byl zaměřen na zmapování změn ve službách knihoven s důrazem na identifikaci nových a inovovaných služeb.

Realizace projektu zahrnovala několik klíčových fází. Nejprve byl proveden dotazníkový průzkum mezi knihovnami v celé republice, jehož cílem bylo zmapovat aktuální situaci.

V souladu se záměrem projektu a požadavku MK ČR na zveřejnění bylo zrealizováno:

- Metodika pro měření návratnosti investic do veřejných knihoven prezentována a diskutována na odborné [konferenci Kultura 2025](#).
- Výsledky šetření byly shrnuty v článku "Nové služby knihoven" pro odborný knihovnický časopis Čtenář (vyjde ve druhém čísle roku 2025).
- Výsledná data byla společně s dalšími datovými řadami analyzována a připravena k publikování v odborném zahraničním časopise v roce 2025 (peer-review).

Veškerá zjištění jsou průběžně publikována formou infografik ke stažení také na [webu věnovaném výsledkům](#) dlouhodobého zkoumání problematiky návratnosti investic do veřejných knihoven.

9. Záznam konference Knihovny současnosti 2024

Žadatel: Sdružení knihoven ČR

Požadavek: 120 000

Dotace: 90 000

Cíle projektu splněny

Podmínka: Kromě pořízeného záznamu konference budou zvlášť zveřejněny prezentace přednášek ke stažení (odkazy budou uvedeny na webu konference).

Cílem projektu bylo zajistit záznam a zpřístupnění konference **Knihovny současnosti 2024** ve formě videozáznamů, které umožní širší sdílení odborného obsahu nejen mezi knihovníky, ale i mezi zájemci o knihovny a literaturu. Součástí cíle bylo také zveřejnění prezentací přednášejících ke stažení. Konference se uskutečnila ve dnech **10. – 12. září 2024** v Olomouci. Program zahrnoval tradiční konferenční příspěvky, panelové diskuze a workshopy, s důrazem na aktivní zapojení účastníků. Materiál zahrnoval cca 30 hodin hrubého materiálu, ze kterého v postprodukci vzniklo 12 videí. A zveřejněno bylo 42 prezentací.

- Pořízení kompletního videozáznamu všech příspěvků a diskuzí, včetně následné postprodukce a časování celodenních komplexních videí.
- Sdílení videozáznamů na YouTube kanálu Sdružení knihoven ČR ve formě uceleného playlistu: <https://youtube.com/playlist?list=PLesHXWobnVruKwNEp685LwMsSjRevBYuL&si=lgjz2f83AUDsbc2l>.
- Zveřejnění prezentací: <https://sdruk.cz/knihovny-soucasnosti-na-youtube-2/>, tyto jsou i samotnou součástí záznamů.

Pořízení a sdílení záznamů zásadně rozšířilo dosah konference a zvýšilo její dlouhodobý přínos jako zdroje inspirace, vzdělávání a inovací v knihovnické praxi.

10. Rozvoj spolupráce knihoven a škol

Žadatel: Knihovna Jiřího Mahena v Brně, p.o.

Požadavek: 487 000

Dotace: 250 000

Cíle projektu splněny

Poznámka: Dotace je určena pouze na aktivity 3), 4) a 5); nelze hradit cestovné a nájem sálu.

Projekt si kladl za cíl pomoci zvýšit kvalitu vzdělávacích programů pro školy, zvýšit počet realizací akcí neformálního vzdělávání, rozšířit jejich tematickou nabídku ve vazbě na Rámcové vzdělávací programy českých škol a tím budovat prostředí, kde knihovny budou nedílným a systémově vnímaným partnerem škol. K dosažení cíle bylo zvoleno několik dílčích kroků, které v průběhu roku 2024 byly postupně plněny.

1. **Vytvoření a pilotní ověření prostředí pro vkládání programů Databanky:** V době podání projektu bylo již vytvořené prostředí Databanky, které zajistila Knihovna Jiřího Mahena v Brně v prostředí ARL. V průběhu roku byla Databanka na základě zpětné vazby od testerů doplňována o další prvky, které mohou uživatelům pomoci při práci s ní. Odkaz na Databanku zde: <https://katalog.kjm.cz/arl-kjmv/>.
2. **Provoz Databanky:** Došlo k vytvoření užšího realizačního týmu Databanky, který zajistil několik úzce propojených aktivit, a to: zajištění prvotního naplnění Databanky pro její otestování, komunikaci s knihovnami a dalšími subjekty, řešení dotazů, tutoring.
3. **Průvodce Databankou:** Jedním ze stěžejních úkolů celého projektu bylo vytvoření průvodce Databankou, což je příručka Učící knihovník jako tvůrce lekcí, která slouží knihovníkům jako prvotní metodický nástroj při tvorbě lekcí.

4. **Komunikační plán a budování udržitelnosti:** Velmi ceněnou součástí dle zpětných vazeb od účastníků, byla realizace výjezdních seminářů a online školení s názvem Databanka: Jak tvořit vzdělávací lekce pro školy.
5. **Tvorba pilotních programů a jejich ověření:** Vrcholem celého projektu bylo vytvoření souboru zcela nových vzdělávacích lekcí, které budou zaměřeny na různé cílové skupiny, které do knihoven na programy přicházejí.

11. Podpora mezinárodní spolupráce – Česko-německé partnerství 2022-2025

Žadatel: Sdružení knihoven ČR

Požadavek: 350 000

Dotace: 200 000

Cíle projektu splněny

Poznámka: Dotace je určena na propagaci projektu, překlady a tlumočení.

Cílem projektu bylo rozvíjet česko-německou spolupráci v knihovnictví, která byla zahájena podpisem memoranda mezi Sdružením knihoven ČR (SDRUK) a Bibliothek und Information Deutschland (BID) v roce 2021.

Projekt v roce 2024 pokračoval ve stanovených aktivitách:

- **Pravidelné setkávání organizačního týmu:**
Organizační tým složený ze zástupců českých a německých knihoven, profesních spolků a institucí, včetně Goethe-Institutu Praha, se scházel pravidelně prostřednictvím online setkání.
- **Webová platforma librarynextdoor.net:**
Webová stránka byla průběžně aktualizována a sloužila jako hlavní informační nástroj projektu. **Byly na ní zveřejňovány zprávy ze zahraničních cest, prezentace, pozvánky na akce a další informace v češtině, němčině a angličtině.** Do interaktivní mapy byly průběžně přidávány knihovny, které vyjádřily zájem o spolupráci a poskytly své materiály.
- **Stáže:**
Do České republiky přijeli na stáže němečtí knihovníci, a naopak šest českých knihovníků absolvovalo týdenní stáže v Německu, zaměřené na mediální a digitální gramotnost. Stáže byly financovány z Česko-německého fondu budoucnosti, administrativu zajišťoval SDRUK. Kromě individuálních stáží proběhla také skupinová návštěva 16 knihovníků akademických knihoven, kteří navštívili univerzitní knihovny v Plzni, Brně, Olomouci a Praze.
- **Účast na mezinárodních akcích:**
Projekt zahrnoval účast českých a německých knihovníků na klíčových událostech, jako byly Bibliocon Hamburg, Knihovny současnosti a odborná konference Knižní kultura 19. století a konference Kamishibai. **Zajištění překladatelských a tlumočnických služeb umožnilo hladký průběh těchto akcí.**
- **Překlad materiálů:**
Kromě překladů pro webové stránky byl v rámci projektu přeložen i materiál [How libraries thrive](#), kde jsou příklady z aktivit i z německých knihoven. Materiál je dostupný online. Dalším překladem jsou zprávy ze stáží zaměřené na digitální a mediální aktivity. V jednoduché příručce jsou nejen cestovní zprávy, ale i tipy na aktivity pro knihovny, s popisem, který zahrnuje i zkušenost pořadatele, náklady, doporučení.

12. S knížkou do života / Bookstart ČR – sada pro neslyšící rodiče a děti 3-6 let

Žadatel: Knihovna města Hradce Králové

Požadavek: 45 000

Dotace: 45 000

Cíle projektu splněny

Cílem projektu bylo vytvářet další formy motivačních setů z projektu Bookstart, tak aby byly přístupné rodinám s dětmi se specifickými potřebami, tj. audio podobě pro rodiny se zrakovým handicapem a přetlumočené do českého znakového jazyka pro rodiny se sluchovým handicapem. Dotace byla použita výhradně na služby – umělecké tlumočení pohádkové knížky pro děti od 3 let do českého znakového jazyka. Výstupem jsou videa ve znakovém jazyce s využitím ilustrací z knihy k trvalému využití.

Z vlastních příjmů projektu je zajištěn tisk samolepek s QR kódy a opatření tištěných publikací tímto propojením, distribuce knihovnám, které si sety 3-6 let pro neslyšící objednají (cena setu je pro knihovnu stejná jako u klasického setu) a distribuce napřímo zdarma neslyšícím rodinám, které aktivuje spolek Kukátkoo, z.s. či další spolupracující organizace Centrum pro dětský sluch Tamtam, o.p.s. Distribuce setů pro neslyšící rodiny proběhne do knihoven do konce roku 2024.

Součástí služby pořízené z dotace bylo:

- a) překlad z českého jazyka do českého znakového jazyka,
- b) natočení překladu do formy videa,
- c) supervize,
- d) konzultace k překladu,
- e) konzultace k technickému zpracování,
- f) práce technika a kameramana,
- g) grafická úprava,
- h) pronájem ateliéru a techniky.

Předmětem převodu do českého znakového jazyka byla nosná část setu, tedy originální kniha pro společné čtení/prohlížení pro děti 3-6 let s názvem O průhledném kocourkovi, rozsah knihy - 70 s. Rodiče dětí se sluchovým handicapem obdrží klasickou tištěnou sadu s tištěnou knihou, ovšem ke každé kapitole knihy si díky propojení s QR kódem mohou pustit její přetlumočení v jejich mateřském jazyce tedy v českém znakovém jazyce ve formě videí s ilustracemi z knihy pro jejich lepší porozumění příběhu, textu, významu konkrétních slov, slovních spojení a jejich psané podobě.

Hodnotitelská komise podprogramu VISK 1 – rok 2024

Předseda:

Ing. Daniela Divínová, Masarykova veřejná knihovna Vsetín

Členové:

Mgr. Marie Dokládalová, Městská knihovna v Praze

Ing. Jan Kaňka, Krajská knihovna F. Bartoše ve Zlíně

Mgr. Lenka Maixnerová, Národní knihovna ČR

PhDr. Dana Petrýdesová, Krajská vědecká knihovna v Liberci

Tajemnice:

Mgr. Petra Miturová, Ministerstvo kultury

Odborný garant:

PhDr. Vít Richter, Národní knihovna ČR

V Praze 2. 2. 2025